

๑๔. สิกขาปทวิภังค

๑. อภิธมฺมภาชนีย

[๗๐๓] ปญจ สิกขาปทานิ: ปาณาติปาตา เวรมณี สิกขาปทํ, อทินฺนาทานา เวรมณี สิกขาปทํ, กาเมสุมิฉฉาจารา เวรมณี สิกขาปทํ, มุสาวาทา เวรมณี สิกขาปทํ, สุราเมรยมชฺชปมาทญฺจานา เวรมณี สิกขาปทํ.

[๗๐๔] ตตฺถ กตมํ ปาณาติปาตา เวรมณี สิกขาปทํ? ยสฺมี สมเย กามาวจรํ กุสลํ จิตฺตํ อุปปนฺนํ โหติ โสมนสฺสสหคตํ ฅาณสมฺปยุตฺตํ ปาณาติปาตา วิรมนฺตสฺส, ยา ตสฺมี สมเย ปาณาติปาตา อารติ วิรติ ปฏิวิริติ เวรมณี อกิริยา อกรณํ อนชฺฌมาปตฺติ เวลาอนติทุกฺโกเม เสตฺฐมาโต. อิทํ วุจฺจติ ปาณาติปาตา เวรมณี สิกขาปทํ. อวเสสา ฅมฺมา เวรมณียา สมฺปยุตฺตา.

ตตฺถ กตมํ ปาณาติปาตา เวรมณี สิกขาปทํ? ยสฺมี สมเย กามาวจรํ กุสลํ จิตฺตํ อุปปนฺนํ โหติ โสมนสฺสสหคตํ ฅาณสมฺปยุตฺตํ ปาณาติปาตา วิรมนฺตสฺส. ยา ตสฺมี สมเย เจตนา สญฺเจตนา สญฺเจตยิตตฺตํ. อิทํ วุจฺจติ ปาณาติปาตา เวรมณี สิกขาปทํ. อวเสสา ฅมฺมา เจตนาย สมฺปยุตฺตา.

ตตฺถ กตมํ ปาณาติปาตา เวรมณี สิกขาปทํ? ยสฺมี สมเย กามาวจรํ กุสลํ จิตฺตํ อุปปนฺนํ โหติ โสมนสฺสสหคตํ ฅาณสมฺปยุตฺตํ ปาณาติปาตา วิรมนฺตสฺส, โย ตสฺมี สมเย ผลฺโส ๔เปฯ ปคฺคาโห อวิกฺเขโป. อิทํ วุจฺจติ ปาณาติปาตา เวรมณี สิกขาปทํ

ตตฺถ กตมํ ปาณาติปาตา เวรมณี สิกขาปทํ? ยสฺมี สมเย กามาวจรํ กุสลํ จิตฺตํ อุปปนฺนํ โหติ โสมนสฺสสหคตํ ฅาณสมฺปยุตฺตํ สสงฺขาเรน ๔เปฯ โสมนสฺสสหคตํ ฅาณวิปฺปยุตฺตํ ๔เปฯ โสมนสฺสสหคตํ ฅาณวิปฺปยุตฺตํ สสงฺขาเรน ๔เปฯ อุเปกฺขาสหคตํ ฅาณสมฺปยุตฺตํ ๔เปฯ อุเปกฺขาสหคตํ ฅาณสมฺปยุตฺตํ สสงฺขาเรน ๔เปฯ อุเปกฺขาสหคตํ ฅาณวิปฺปยุตฺตํ ๔เปฯ อุเปกฺขาสหคตํ ฅาณวิปฺปยุตฺตํ สสงฺขาเรน ปาณาติปาตา วิรมนฺตสฺส, ยา ตสฺมี สมเย ปาณาติปาตา อารติ วิรติ ปฏิวิริติ เวรมณี อกิริยา อกรณํ อนชฺฌมาปตฺติ เวลาอนติทุกฺโกเม เสตฺฐมาโต. อิทํ วุจฺจติ ปาณาติปาตา เวรมณี สิกขาปทํ. อวเสสา ฅมฺมา เวรมณียา สมฺปยุตฺตา.

[๗๐๕] ตตฺถ กตมํ ปาณาติปาตา เวรมณี สิกขาปทํ? ยสฺมี สมเย กามาวจรํ กุสลํ จิตฺตํ อุปปนฺนํ โหติ อุเปกฺขาสหคตํ ฅาณวิปฺปยุตฺตํ สสงฺขาเรน ปาณาติปาตา วิรมนฺตสฺส, ยา ตสฺมี สมเย เจตนา สญฺเจตนา สญฺเจตยิตตฺตํ. อิทํ วุจฺจติ ปาณาติปาตา เวรมณี สิกขาปทํ. อวเสสา ฅมฺมา เจตนาย สมฺปยุตฺตา.

ตตฺถ กตมํ ปาณาติปาตา เวรมณี สิกขาปทํ? ยสฺมี สมเย กามาวจรํ กุสลํ จิตฺตํ อุปปนฺนํ โหติ อุเปกฺขาสหคตํ ฅาณวิปฺปยุตฺตํ สสงฺขาเรน ปาณาติปาตา วิรมนฺตสฺส, ผลฺโส ๔เปฯ ปคฺคาโห อวิกฺเขโป. อิทํ วุจฺจติ ปาณาติปาตา เวรมณี สิกขาปทํ.

[๗๐๖] ตตฺถ กตมํ อทินฺนาทานา เวรมณี สิกขาปทํ ๔เปฯ กาเมสุมิฉฉาจารา เวรมณี สิกขาปทํ ๔เปฯ มุสาวาทา เวรมณี สิกขาปทํ ๔เปฯ สุราเมรยมชฺชปมาทญฺจานา เวรมณี สิกขาปทํ? ยสฺมี สมเย กามาวจรํ กุสลํ จิตฺตํ อุปปนฺนํ โหติ โสมนสฺสสหคตํ ฅาณสมฺปยุตฺตํ สุราเมรยมชฺชปมาทญฺจานา วิรมนฺตสฺส, ยา ตสฺมี สมเย สุราเมรยมชฺชปมาทญฺจานา

เจตนาย สมฺปยุตฺตา ฯเปฯ ผลฺโส ฯเปฯ ปคฺคาโห อวิกฺเขโป. อิทํ วุจฺจติ สุรฺราเมรยมชฺช-
ปมาทญฺจานา เวมณฺณี สิฏฺขาปทํ.

[๗๑๑] ตตฺถ กตมํ สุรฺราเมรยมชฺชปมาทญฺจานา เวมณฺณี สิฏฺขาปทํ? ยสฺมี สมเย
กามาวจฺรํ กุสลํ จิตฺตํ อุปฺปนฺนํ โหติ โสมนสฺสสหคฺตํ ฅาณสมฺปยุตฺตํ สสงฺขารเณ ฯเปฯ
โสมนสฺสสหคฺตํ ฅาณวิปฺยุตฺตํ ฯเปฯ โสมนสฺสสหคฺตํ ฅาณวิปฺยุตฺตํ สสงฺขารเณ ฯเปฯ
อุเปกฺขาสหคฺตํ ฅาณสมฺป-ยุตฺตํ ฯเปฯ อุเปกฺขาสหคฺตํ ฅาณสมฺปยุตฺตํ สสงฺขารเณ ฯเปฯ
อุเปกฺขาสหคฺตํ ฅาณวิปฺยุตฺตํ ฯเปฯ อุเปกฺขาสหคฺตํ ฅาณวิปฺยุตฺตํ สสงฺขารเณ Һินํ มชฺฌิมํ
ปณฺีตํ. ฅนฺทาทิปเตยฺยํ. วัริยาธิปเตยฺยํ. จิตฺตา-ธิปเตยฺยํ. ฅนฺทาทิปเตยฺยํ Һินํ มชฺฌิมํ ปณฺีตํ.
วัริยาธิปเตยฺยํ Һินํ มชฺฌิมํ ปณฺีตํ. จิตฺตาธิปเตยฺยํ Һินํ มชฺฌิมํ ปณฺีตํ สุรฺราเมรยมชฺช
ปมาทญฺจานา วัริมฺนตฺสฺส, ยา ตสฺมี สมเย สุรฺราเมรยมชฺชปมาทญฺจานา อารติ วัริติ ปฏฺิวิริติ
เวรมณฺณี อกิริยา อกรณํ ฅนฺชฺฌาปตฺติ เวลาอนตฺกฺกโม เสตฺฐมาโต. อิทํ วุจฺจติ สุรฺราเมรยมชฺช
ปมาทญฺจานา เวมณฺณี สิฏฺขาปทํ. อวเสสา ฅมฺมา เวมณฺณียา สมฺปยุตฺตา ฯเปฯ อวเสสา
ฅมฺมา เจตนาย สมฺปยุตฺตา ฯเปฯ ผลฺโส ฯเปฯ ปคฺคาโห อวิกฺเขโป. อิทํ วุจฺจติ สุรฺราเมรย
มชฺชปมาทญฺจานา เวมณฺณี สิฏฺขาปทํ.

[๗๑๒] กตเม ฅมฺมา สิฏฺขา? ยสฺมี สมเย กามาวจฺรํ กุสลํ จิตฺตํ อุปฺปนฺนํ โหติ
โสมนสฺสสหคฺตํ ฅาณสมฺปยุตฺตํ รุปรารมฺมณํ วา ฯเปฯ ฅมฺมารมฺมณํ วา ยํ ยํ วา ปนารพฺภ,
ตสฺมี สมเย ผลฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ. อิเม ฅมฺมา สิฏฺขา. กตเม ฅมฺมา สิฏฺขา?
ยสฺมี สมเย กามาวจฺรํ กุสลํ จิตฺตํ อุปฺปนฺนํ โหติ โสมนสฺสสหคฺตํ ฅาณสมฺปยุตฺตํ สสงฺขารเณ
ฯเปฯ โสมนสฺสสหคฺตํ ฅาณวิปฺยุตฺตํ ฯเปฯ โสมนสฺสสหคฺตํ ฅาณวิปฺยุตฺตํ สสงฺขารเณ
ฯเปฯ อุเปกฺขาสหคฺตํ ฅาณสมฺปยุตฺตํ ฯเปฯ อุเปกฺขาสหคฺตํ ฅาณสมฺปยุตฺตํ สสงฺขารเณ
ฯเปฯ อุเปกฺขาสหคฺตํ ฅาณวิปฺยุตฺตํ ฯเปฯ อุเปกฺขาสหคฺตํ ฅาณวิปฺยุตฺตํ สสงฺขารเณ
รุปรารมฺมณํ วา ฯเปฯ ฅมฺมารมฺมณํ วา ยํ วา ปนารพฺภ, ตสฺมี สมเย ผลฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป
โหติ. อิเม ฅมฺมา สิฏฺขา.

[๗๑๓] กตเม ฅมฺมา สิฏฺขา? ยสฺมี สมเย รุปรูปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ ฯเปฯ
อรุปรูปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ ฯเปฯ ไลฺกุตฺตรํ ฅมานํ ภาเวติ นิยฺยานิกํ อปจฺยคามํ ทิฏฺฐิจิตฺตานํ
ปหานาย ปจฺมาย ภูมียา ปตฺติยา วิวิจฺเจว กาเมहि ฯเปฯ ปจฺมํ ฅมานํ อุปสมฺปชฺช วิหริติ
ทฺฤชาปฏฺิพทํ ทนฺธาภิณฺณํ, ตสฺมี สมเย ผลฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ. อิเม ฅมฺมา
สิฏฺขา.

อภิธรรมภาชนีเย.

๒. ปญฺหาปุจฺจก

[๗๑๔] ปญฺจ สิฏฺขาปทานิ: ปาณาติปาตา เวมณฺณี สิฏฺขาปทํ, อทินฺนทานา
เวรมณฺณี สิฏฺขาปทํ, กาเมสฺมุจฺฉาจารา เวมณฺณี สิฏฺขาปทํ, มุสฺสาวาทา เวมณฺณี สิฏฺขาปทํ, สุรฺรา
เมรยมชฺชปมาทญฺจานา เวมณฺณี สิฏฺขาปทํ.

[๗๑๕] ปณฺจนํ สิกฺขาปทานํ กติ กุสลา? กติ อกุสลา? กติ อพฺยากตา ๕เปฯ กติ สรรณา? กติ อรรณา?

๑. ติก

[๗๑๖] กุสลาเยว. สียา สุขาย เวทนาย สมฺปยุตฺตา, สียา อทุกฺขมสุขาย เวทนาย สมฺปยุตฺตา, วิปាកมฺมธฺมา, อนุปาทินฺนุปาทานียา, อสงฺกิลิฏฺฐสงฺกิลีสิกฺกา, สวิตกฺกสวิจฺจธา, สียา ปิตฺติสหคฺตา, สียา สุขสหคฺตา, สียา อุเปกฺขาสหคฺตา.

เนว ทสฺสเนน น ภาวนาย ปหฺตพฺพา, เนว ทสฺสเนน น ภาวนาย ปหฺตพฺพเหตุกา, อายคฺคามิโน, เนวเสกฺขนาเสกฺขา, ปริตฺตา, ปริตฺตารมฺมณา, มชฺฌิมยา, อนฺยิตา, น วตฺตพฺพา “มคฺคารมฺมณา”ติปิ, “มคฺคเหตุกา”ติปิ, “มคฺคาธิปฺติโน”ติปิ. สียา อุปฺปนฺนา, สียา อนุปฺปนฺนา น วตฺตพฺพา “อุปฺปาทีโน”ติ, สียา อตีตา, สียา อนาคตา, สียา ปจฺจุปฺปนฺนา, ปจฺจุปฺปนฺนารมฺมณา, สียา อชฺฌตฺตา, สียา พหิทฺธา, สียา อชฺฌตฺตพหิทฺธา, พหิทฺธารมฺมณา, อนิทฺสสน อปฺปฏิฆา.

๒. ทุก

[๗๑๗] น เหตุ สเหตุกา, เหตุสมฺปยุตฺตา. น วตฺตพฺพา “เหตุ เจว สเหตุกา จา”ติ, สเหตุกา เจว น จ เหตุ, น วตฺตพฺพา “เหตุ เจว เหตุสมฺปยุตฺตา จา”ติ, เหตุสมฺปยุตฺตา เจว น จ เหตุ, น เหตุ สเหตุกา, สปฺปจฺจยา, สงฺขตา, อนิทฺสสนา, อปฺปฏิฆา, อรูปา, โลกียา, เกนจิ วิญฺเญยฺยา, เกนจิ น วิญฺเญยฺยา.

โน อาสวา, สาสวา, อาสววิปฺยุตฺตา, น วตฺตพฺพา “อาสวา เจว สาสวา จา”ติ, สาสวา เจว โน จ อาสวา, น วตฺตพฺพา “อาสวา เจว อาสวสมฺปยุตฺตา จา”ติปิ, “อาสวสมฺปยุตฺตา เจว โน จ อาสวา”ติปิ. อาสววิปฺยุตฺตา สาสวา. โน สญฺโฆชนา ๕เปฯ โน คณฺธา ๕เปฯ โน โหสมา ๕เปฯ โน โยคา ๕เปฯ โน นีวรรณา ๕เปฯ โน ปรามาสา ๕เปฯ สारมฺมณา, โน จิตฺตา, เจตสิกฺกา, จิตฺตสมฺปยุตฺตา, จิตฺตสํสฺสุจฺจา, จิตฺตสมฺมุจฺจานา, จิตฺตสหฺนุโน, จิตฺตานุปริวตฺติโน, จิตฺตสํสฺสุจฺจสมฺมุจฺจานา, จิตฺตสํสฺสุจฺจสมฺมุจฺจานสหฺนุโน, จิตฺตสํสฺสุจฺจสมฺมุจฺจานานุปริวตฺติโน, พาหิธา, โน อุปาทา, อนุปาทินฺนา, โน อุปาทานา ๕เปฯ โน กิลฺเสธา ๕เปฯ

น ทสฺสเนน ปหฺตพฺพา, น ภาวนายปหฺตพฺพา, น ทสฺสเนน ปหฺตพฺพเหตุกา, น ภาวนาย ปหฺตพฺพเหตุกา, สวิตกฺกา, สวิจฺจธา, สียา สปฺปิตฺติกา, สียา อปฺปิตฺติกา, สียา ปิตฺติสหคฺตา, สียา น ปิตฺติสหคฺตา, สียา สุขสหคฺตา, สียา น สุขสหคฺตา, สียา อุเปกฺขาสหคฺตา, สียา น อุเปกฺขาสหคฺตา, กามาวจฺจธา, น รูปาวจฺจธา, น อรูปาวจฺจธา, ปริยาปฺนฺนา, อนฺยยานิกฺกา, อนฺยิตา, สอฺตุตฺตรา, อรรณาติ.

ปณฺหาปฺจจกฺ.

สิกฺขาปทวิภงฺโก สมตฺโต.

๑๔. ศึกษานิตยสาร

๑. อภิธรรมภาษณีย์

[๗๐๓] **ศึกษานิตยสาร ๕** คือ

๑. ปาณาติปาตาเวรมณีศึกษานิตยสาร
๒. อทินนาทานาเวรมณีศึกษานิตยสาร
๓. กาเมสุมิชฌาจาราเวรมณีศึกษานิตยสาร
๔. มุสาวาทาเวรมณีศึกษานิตยสาร
๕. สุราเมรยมัชชปมาทัฏฐานาเวรมณีศึกษานิตยสาร

[๗๐๔] บรรดาศึกษานิตยสาร ๕ นั้น **ปาณาติปาตาเวรมณีศึกษานิตยสาร** เป็นไฉน

จิตที่เป็นกามาวจรซึ่งเป็นกุศล สหระคตด้วยโสมนัส สัมปยุตด้วยญาณ เกิดขึ้น แก่บุคคลผู้งดเว้นจากการฆ่าสัตว์ ในสมัยใด ในสมัยนั้น การงด การเว้น การงดเว้น การเว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ การไม่ทำการเลืกทำ การไม่ล่วงละเมิด การไม่ล้ำเขต การกำจัดต้นเหตุแห่งการฆ่าสัตว์ ก็เกิดขึ้น นี้เรียกว่า ปาณาติปาตาเวรมณีศึกษานิตยสาร สภาวะธรรมที่เหลือชื่อว่าสัมปยุตด้วยเวรมณี

ปาณาติปาตาเวรมณีศึกษานิตยสาร เป็นไฉน

จิตที่เป็นกามาวจรซึ่งเป็นกุศล สหระคตด้วยโสมนัส สัมปยุตด้วยญาณ เกิดขึ้น แก่บุคคลผู้งดเว้นจากการฆ่าสัตว์ ในสมัยใด ในสมัยนั้น ความจงใจ กิริยาที่จงใจ ภาวะที่จงใจ ก็เกิดขึ้น นี้เรียกว่า ปาณาติปาตาเวรมณีศึกษานิตยสาร สภาวะธรรมที่เหลือชื่อว่า สัมปยุตด้วยเจตนา

ปาณาติปาตาเวรมณีศึกษานิตยสาร เป็นไฉน

จิตที่เป็นกามาวจรซึ่งเป็นกุศล สหระคตด้วยโสมนัส สัมปยุตด้วยญาณ เกิดขึ้น แก่บุคคลผู้งดเว้นจากการฆ่าสัตว์ ในสมัยใด ในสมัยนั้น ผัสสะ ฯลฯ ปัดคาหะ และอวิกเขปะ ก็เกิดขึ้น นี้เรียกว่า ปาณาติปาตาเวรมณีศึกษานิตยสาร

ปาณาติปาตาเวรมณีศึกษานิตยสาร เป็นไฉน

จิตที่เป็นกามาวจรซึ่งเป็นกุศล สหระคตด้วยโสมนัส สัมปยุตด้วยญาณ เกิดขึ้น โดยมีเหตุชักจูง ฯลฯ สหระคตด้วยโสมนัส วิปยุตจากญาณ ฯลฯ สหระคตด้วยโสมนัส วิปยุตจากญาณเกิดขึ้นโดยมีเหตุชักจูง ฯลฯ สหระคตด้วยอุเบกขา สัมปยุตด้วยญาณ ฯลฯ สหระคตด้วยอุเบกขา สัมปยุตด้วยญาณ เกิดขึ้นโดยมีเหตุชักจูง ฯลฯ สหระคตด้วยอุเบกขา วิปยุตจากญาณ ฯลฯ สหระคตด้วยอุเบกขา วิปยุตจากญาณเกิดขึ้นแก่บุคคลผู้งดเว้นจากการฆ่าสัตว์โดยมีเหตุชักจูง ในสมัยใด ในสมัยนั้น การงด การเว้น การงดเว้น การเว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ การไม่ทำ การเลืกทำ การไม่ล่วงละเมิด การไม่ล้ำเขต การกำจัดต้นเหตุแห่งการฆ่าสัตว์ ก็เกิดขึ้น นี้เรียกว่า ปาณาติปาตาเวรมณีศึกษานิตยสาร สภาวะธรรมที่เหลือชื่อว่าสัมปยุตด้วยเวรมณี

[๗๐๕] **ปาณาติปาตาเวรมณีศึกษานิตยสาร** เป็นไฉน

จิตที่เป็นกามาวจรซึ่งเป็นกุศล สหระคตด้วยอุเบกขา วิปยุตจากญาณ เกิดขึ้น แก่บุคคลผู้งดเว้นจากการฆ่าสัตว์โดยมีเหตุชักจูง ในสมัยใด ในสมัยนั้น ความจงใจ กิริยาที่จงใจ ภาวะที่จงใจ ก็เกิดขึ้น นี้เรียกว่า ปาณาติปาตาเวรมณีศึกษานิตยสาร สภาวะธรรมที่เหลือชื่อว่าสัมปยุตด้วยเจตนา

ปาณาติปาตาเวรมณีศึกษานิตยสาร เป็นไฉน

จิตที่เป็นกามาวจรซึ่งเป็นกุศล สหระคตด้วยอุเบกขา วิปยุตจากญาณ เกิดขึ้น แก่บุคคลผู้งดเว้นจากการฆ่าสัตว์โดยมีเหตุชักจูง ในสมัยใด ในสมัยนั้น ผัสสะ ฯลฯ ปัดคาหะ และอวิกเขปะ ก็เกิดขึ้น นี้เรียกว่า ปาณาติปาตาเวรมณีศึกษานิตยสาร

[๗๐๖] **อทินนาทานาเวรมณีศึกษานิตยสาร**

จิตที่เป็นกามาวจรซึ่งเป็นกุศล สหระคตด้วยอุเบกขา วิปยุตจากญาณ เกิดขึ้น แก่บุคคลผู้งดเว้นจากการดื่มน้ำเมาคือสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาทโดยมีเหตุชักจูง ในสมัยใด ในสมัยนั้น ผัสสะ ฯลฯ ปัดคาหะ และอวิกเขปะ ก็เกิดขึ้น นี้เรียกว่า สุราเมรัยมัชชปมาทัญฐานาเวรมณีสิกขาบท

[๗๐๘] **สิกขาบท ๕** คือ

๑. ปาณาติปาตาเวรมณีสิกขาบท
๒. อทินนาทานาเวรมณีสิกขาบท
๓. กามเมสุมิจฉาจาราเวรมณีสิกขาบท
๔. มุสาวาทาเวรมณีสิกขาบท
๕. สุราเมรัยมัชชปมาทัญฐานาเวรมณีสิกขาบท

[๗๐๙] บรรดาสิกขาบท ๕ นั้น **ปาณาติปาตาเวรมณีสิกขาบท** เป็นไฉน

จิตที่เป็นกามาวจรซึ่งเป็นกุศล สหระคตด้วยโสมนัส สัมปยุตด้วยญาณ เป็น ชั้นต่ำ ชั้นกลาง ชั้นประณีต เป็นฉันทาธิปไตย วิริยาธิปไตย จิตตาธิปไตย วิมังสาธิปไตย เป็นฉันทาธิปไตย ชั้นต่ำ ชั้นกลาง ชั้นประณีต เป็นวิริยาธิปไตย ชั้นต่ำ ชั้นกลาง ชั้นประณีต เป็นจิตตาธิปไตย ชั้นต่ำ ชั้นกลาง ชั้นประณีต เป็นวิมังสาธิปไตย ชั้นต่ำ ชั้นกลาง ชั้นประณีต เกิดขึ้นแก่บุคคลผู้งดเว้นจากการฆ่าสัตว์ ในสมัยใด ในสมัยนั้น การงด การเว้น การงดเว้น การเว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ การไม่ทำ การเลิกทำ การไม่ล่วงละเมิด การไม่ล้ำเขต การกำจัดต้นเหตุแห่งการ ฆ่าสัตว์ ก็เกิดขึ้น นี้เรียกว่า ปาณาติปาตาเวรมณีสิกขาบท สภาวธรรมที่เหลือชื่อว่าสัมปยุต ด้วยเวรมณี

ปาณาติปาตาเวรมณีสิกขาบท เป็นไฉน

จิตที่เป็นกามาวจรซึ่งเป็นกุศล สหระคตด้วยโสมนัส สัมปยุตด้วยญาณ เป็น ชั้นต่ำ ชั้นกลาง ชั้นประณีต เป็นฉันทาธิปไตย วิริยาธิปไตย จิตตาธิปไตย วิมังสาธิปไตย เป็นฉันทาธิปไตย ชั้นต่ำ ชั้นกลาง ชั้นประณีต เป็นวิริยาธิปไตย ชั้นต่ำ ชั้นกลาง ชั้นประณีต เป็นจิตตาธิปไตยชั้นต่ำ ชั้นกลาง ชั้นประณีต เป็นวิมังสาธิปไตย ชั้นต่ำ ชั้นกลาง ชั้นประณีต เกิดขึ้นแก่บุคคลผู้งดเว้นจากการฆ่าสัตว์ ในสมัยใด ในสมัยนั้น ความจงใจ กิริยาที่จงใจ ภาวะที่จงใจ ก็เกิดขึ้น นี้เรียกว่า ปาณาติปาตาเวรมณีสิกขาบท สภาวธรรมที่เหลือชื่อว่าสัมปยุตด้วยเจตนา

ปาณาติปาตาเวรมณีสิกขาบท เป็นไฉน

จิตที่เป็นกามาวจรซึ่งเป็นกุศล สหระคตด้วยโสมนัส สัมปยุตด้วยญาณ เป็น ชั้นต่ำ ชั้นกลาง ชั้นประณีต เป็นฉันทาธิปไตย วิริยาธิปไตย จิตตาธิปไตย วิมังสาธิปไตย เป็นฉันทาธิปไตย ชั้นต่ำ ชั้นกลาง ชั้นประณีต เป็นวิริยาธิปไตย ชั้นต่ำ ชั้นกลาง ชั้นประณีต เป็นจิตตาธิปไตย ชั้นต่ำ ชั้นกลาง ชั้นประณีต เป็นวิมังสาธิปไตย ชั้นต่ำ ชั้นกลาง ชั้นประณีต เกิดขึ้นแก่บุคคลผู้งดเว้นจากการฆ่าสัตว์ ในสมัยใด ในสมัยนั้น ผัสสะ ฯลฯ ปัดคาหะ และอวิกเขปะ ก็เกิดขึ้น นี้เรียกว่า ปาณาติปาตาเวรมณีสิกขาบท

ปาณาติปาตาเวรมณีสิกขาบท เป็นไฉน

จิตที่เป็นกามาวจรซึ่งเป็นกุศล สหระคตด้วยโสมนัส สัมปยุตด้วยญาณ เกิดขึ้นโดยมีเหตุชักจูง ฯลฯ สหระคตด้วยโสมนัส วิปยุตจากญาณ ฯลฯ สหระคตด้วยโสมนัส วิปยุตจากญาณ เกิดขึ้นโดยมีเหตุชักจูง ฯลฯ สหระคตด้วยอุเบกขา สัมปยุตด้วยญาณ ฯลฯ สหระคตด้วยอุเบกขา สัมปยุตด้วยญาณ เกิดขึ้นโดยมีเหตุชักจูง ฯลฯ สหระคตด้วยอุเบกขา วิปยุตจากญาณ ฯลฯ สหระคตด้วยอุเบกขา วิปยุตจากญาณ เป็นชั้นต่ำ ชั้นกลาง ชั้นประณีต เป็นฉันทาธิปไตย วิริยาธิปไตย จิตตาธิปไตย เป็นฉันทาธิปไตยชั้นต่ำ ชั้นกลาง ชั้นประณีต เป็นวิริยาธิปไตย ชั้นต่ำ ชั้นกลาง ชั้นประณีต เป็นจิตตาธิปไตย ชั้นต่ำ ชั้นกลาง ชั้นประณีต เกิดขึ้นแก่บุคคลผู้งดเว้นจากการฆ่าสัตว์โดยมีเหตุชักจูง ในสมัยใด ในสมัยนั้น การงด การเว้น การงดเว้น การเว้น

ขาดจากการฆ่าสัตว์ การไม่ทำ การเลิกทำ การไม่ล่วงละเมิด การไม่ล้าเซต การกำจัดต้นเหตุแห่งการฆ่า สัตว์ ก็เกิดขึ้น นี้เรียกว่า ปาณาติปาตาเวรมณีสิกขาบท สภาวธรรมที่เหลือชื่อว่าสัมปยุตด้วยเวรมณี ฯลฯ สภาวธรรมที่เหลือชื่อว่าสัมปยุตด้วยเจตนา ฯลฯ ผัสสะ ฯลฯ ปัคคาหะ และอวิกเขปะ ก็เกิดขึ้น นี้เรียกว่า ปาณาติปาตาเวรมณีสิกขาบท

[๗๑๐] **อทินนาทานาเวรมณีสิกขาบท**

ฯลฯ

กามสุมิจจาคาราเวรมณีสิกขาบท

ฯลฯ

มฺสาวาทาเวรมณีสิกขาบท

ฯลฯ

สุราเมรยมัชชปมาทัญฐานาเวรมณีสิกขาบท เป็นไฉน

จิตที่เป็นกามาวจรซึ่งเป็นกุศล สหระคตด้วยโสมนัส สัมปยุตด้วยญาณ เป็น ชั้นต่ำ ชั้นกลาง ชั้น ประณีต เป็นฉันทาธิปไตย วิริยาธิปไตย จิตตาธิปไตย วิมังสาธิปไตย เป็นฉันทาธิปไตย ชั้นต่ำ ชั้นกลาง ชั้น ประณีต เป็นวิริยาธิปไตย ชั้นต่ำ ชั้นกลาง ชั้นประณีต เป็นจิตตาธิปไตย ชั้นต่ำ ชั้นกลาง ชั้นประณีต เป็นวิ มังสาธิปไตย ชั้นต่ำ ชั้นกลาง ชั้นประณีต เกิดขึ้นแก่บุคคลผู้งดเว้นจากการดื่มน้ำเมาคือสุราและเมรัยอัน เป็นที่ตั้งแห่งความประมาท ในสมัยใด ในสมัยนั้น การงด การเว้น การงดเว้น การเว้นขาดจากการดื่มน้ำเมา คือสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท การไม่ทำ การเลิกทำ การไม่ล่วงละเมิด การไม่ล้าเซต การ กำจัดต้นเหตุแห่งการดื่มน้ำเมาคือสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท ก็เกิดขึ้น นี้เรียกว่า สุราเมรย มัชชปมาทัญฐานาเวรมณีสิกขาบท สภาวธรรมที่เหลือ ชื่อว่าสัมปยุตด้วยเวรมณี ฯลฯ สภาวธรรมที่เหลือชื่อ ว่าสัมปยุตด้วยเจตนา ฯลฯ ผัสสะ ฯลฯ ปัคคาหะ และอวิกเขปะ ก็เกิดขึ้น นี้เรียกว่า สุราเมรยมัชชปมาทัญ ฐานาเวรมณีสิกขาบท

[๗๑๑] **สุราเมรยมัชชปมาทัญฐานาเวรมณีสิกขาบท** เป็นไฉน

จิตที่เป็นกามาวจรซึ่งเป็นกุศล สหระคตด้วยโสมนัส สัมปยุตด้วยญาณ เกิดขึ้น โดยมีเหตุชุกจูง ฯลฯ สหระคตด้วยโสมนัส วิปยุตจากญาณ ฯลฯ สหระคตด้วย โสมนัส วิปยุตจากญาณ เกิดขึ้น โดยมีเหตุชุกจูง ฯลฯ สหระคตด้วยอุเบกขา สัมปยุต ด้วยญาณ ฯลฯ สหระคตด้วยอุเบกขา สัมปยุตด้วยญาณ เกิดขึ้น โดยมีเหตุ ชุกจูง ฯลฯ สหระคตด้วยอุเบกขา วิปยุตจากญาณ ฯลฯ สหระคตด้วยอุเบกขา วิปยุตจากญาณ เป็นชั้นต่ำ ชั้นกลาง ชั้นประณีต เป็นฉันทาธิปไตย วิริยาธิปไตย จิตตาธิปไตย เป็นฉันทาธิปไตย ชั้นต่ำ ชั้นกลาง ชั้น ประณีต เป็นวิริยาธิปไตย ชั้นต่ำ ชั้นกลาง ชั้นประณีต เป็นจิตตาธิปไตย ชั้นต่ำ ชั้นกลาง ชั้นประณีต เกิดขึ้น แก่บุคคลผู้งดเว้นจากการดื่มน้ำเมาคือสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาทโดยมีเหตุชุกจูงในสมัย ใด ในสมัยนั้น การงด การเว้น การงดเว้น การเว้นขาดจากการดื่มน้ำเมาคือสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่ง ความประมาท การไม่ทำ การเลิก ทำ การไม่ล่วงละเมิด การไม่ล้าเซต การกำจัดต้นเหตุแห่งการดื่มน้ำเมา คือสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท นี้เรียกว่า สุราเมรยมัชชปมาทัญฐานาเวรมณีสิกขาบท สภาวธรรมที่เหลือชื่อว่าสัมปยุตด้วยเวรมณี ฯลฯ สภาวธรรมที่เหลือชื่อว่าสัมปยุตด้วยเจตนา ฯลฯ ผัสสะ ฯลฯ ปัคคาหะ และอวิกเขปะ ก็เกิดขึ้น นี้เรียกว่า สุราเมรยมัชชปมาทัญฐานาเวรมณีสิกขาบท

สภาวธรรมที่เป็นสิกขา

[๗๑๒] **สภาวธรรมที่เป็นสิกขา** เป็นไฉน

จิตที่เป็นกามาวจรซึ่งเป็นกุศล สหระคตด้วยโสมนัส สัมปยุตด้วยญาณ มีรูปเป็นอารมณ์ ฯลฯ มีธรรมเป็นอารมณ์ หรือปรารภอารมณ์ใด ๆ เกิดขึ้น ในสมัยใด ในสมัยนั้น ผัสสะ ฯลฯ อวิกเขปะ ก็เกิดขึ้น สภาวธรรมเหล่านี้ชื่อว่า เป็นสิกขา

สภาวธรรมที่เป็นสิกขา เป็นไฉน

จิตที่เป็นกามาวจรซึ่งเป็นกุศล สหระคตด้วยโสมนัส สัมปยุตด้วยญาณ เกิดขึ้น โดยมีเหตุชักจูง ฯลฯ สหระคตด้วยโสมนัส วิปยุตจากญาณ ฯลฯ สหระคตด้วยโสมนัส วิปยุตจากญาณ เกิดขึ้น โดยมีเหตุชักจูง ฯลฯ สหระคตด้วยอุเบกขา สัมปยุตด้วยญาณ ฯลฯ สหระคตด้วยอุเบกขา สัมปยุตด้วยญาณ เกิดขึ้นโดยเหตุชักจูง ฯลฯ สหระคตด้วยอุเบกขา วิปยุตจากญาณ ฯลฯ สหระคตด้วยอุเบกขา วิปยุตจากญาณ มีรูปเป็นอารมณ์ ฯลฯ มีธรรมเป็นอารมณ์ หรือปรารภอารมณ์ใด ๆ เกิดขึ้น โดยมีเหตุชักจูง ในสมัยใด ในสมัยนั้น ผัสสะ ฯลฯ อวิกเขปะ ก็เกิดขึ้น สภาวธรรมเหล่านี้ชื่อว่า เป็นสิกขา

[๗๑๓] สภาวธรรมที่เป็นสิกขา เป็นไฉน

ภิกษุเจริญมรรคเพื่อเข้าถึงรูปภพ ฯลฯ เจริญมรรคเพื่อเข้าถึงอรูปภพ ฯลฯ เจริญฌานที่เป็นโลกุตตระซึ่งเป็นเหตุนำออกจากวัฏฏทุกขีให้ถึงนิพพาน เพื่อละละทิฏฐิ เพื่อบรรลุมรรคเบื้องต้น สัจจจากกาม ฯลฯ บรรลุปฐมฌานที่เป็นทุกขาปฏิบัติทาทัฬหวิญญา อยู่ในสมัยใด ในสมัยนั้น ผัสสะ ฯลฯ อวิกเขปะ ก็เกิดขึ้น สภาวธรรมเหล่านี้ชื่อว่า เป็นสิกขา

อภิธรรมภาชนีย์ จบ

๒. ปัญหาปุจฉะ

[๗๑๔] สิกขาบท ๕ คือ

๑. ปาณาติปาตาเวรมณีสิกขาบท
๒. อทินนาทานาเวรมณีสิกขาบท
๓. กามเมสุมิจฉาจาราเวรมณีสิกขาบท
๔. มุสาวาทาเวรมณีสิกขาบท
๕. สุราเมรยมัชชปมาทัญญูสุรานาเวรมณีสิกขาบท

ติกมัตติกาปุจฉา ทุกมัตติกาปุจฉา

[๗๑๕] บรรดาสิกขาบท ๕ สิกขาบทเท่าไรเป็นกุศล เท่าไรเป็นอกุศล เท่าไรเป็นอัพยาภต ฯลฯ เท่าไรเป็นเหตุให้สัตตวิธองให้ เท่าไรไม่เป็นเหตุให้สัตตวิธองให้

๑. ติกมัตติกาวิสัยชา

๑-๒๒. กุสลติกาทิวสัยชา

[๗๑๖] สิกขาบท ๕ เป็นกุศลอย่างเดียว

สิกขาบท ๕ ที่สัมปยุตด้วยสุขเวทนาก็มี ที่สัมปยุตด้วยอทุกขมสุขเวทนาก็มี

สิกขาบท ๕ เป็นเหตุให้เกิดวิบาก

สิกขาบท ๕ กรรมอันประกอบด้วยต้นหาและทิฏฐิไม่ยึดถือแต่เป็นอารมณ์ของอุปาทาน

สิกขาบท ๕ กิเลสไม่ทำให้เศร้าหมองแต่เป็นอารมณ์ของกิเลส

สิกขาบท ๕ มีทั้งวิตกและวิจารณ์

สิกขาบท ๕ ที่สหระคตด้วยปีติก็มี ที่สหระคตด้วยสุขก็มี ที่สหระคตด้วย อุเบกขาก็มี

สิกขาบท ๕ ไม่ต้องประหาณด้วยโสดาปัตติมรรคและมรรคเบื้องต้น ๓

สิกขาบท ๕ ไม่มีเหตุต้องประหาณด้วยโสดาปัตติมรรคและมรรคเบื้องต้น ๓

สิกขาบท ๕ เป็นเหตุให้ถึงปฏิสนธิและจุติ

สิกขาบท ๕ ไม่เป็นของเสขบุคคลและอเสขบุคคล

สิกขาบท ๕ เป็นปริตตะ

สิกขาบท ๕ มีปริตตะเป็นอารมณ์

สิกขาบท ๕ เป็นชั้นกลาง

สิกขาบท ๕ ให้ผลไม่แน่นอน

สิกขาบท ๕ กล่าวไม่ได้ว่า มีมรรคเป็นอารมณ์ มีมรรคเป็นเหตุ หรือมีมรรค เป็นอธิบดี

สิกขาบท ๕ ที่เกิดขึ้นก็มี ที่ยังไม่เกิดขึ้นก็มี แต่กล่าวไม่ได้ว่า จักเกิดขึ้นแน่นอน

สิกขาบท ๕ ที่เป็นอดีตก็มี ที่เป็นอนาคตก็มี ที่เป็นปัจจุบันก็มี

สิกขาบท ๕ มีปัจจุบันธรรมเป็นอารมณ์

สิกขาบท ๕ ที่เป็นภายในตนก็มี ที่เป็นภายนอกตนก็มี ที่เป็นภายในตนและ ภายนอกตนก็มี

สิกขาบท ๕ มีธรรมภายนอกตนเป็นอารมณ์

สิกขาบท ๕ เห็นไม่ได้และกระทบไม่ได้

๒. ทุกมาติกาวิสังขนา

๑. เหตุโคจจกวิสังขนา

[๗๑๗] สิกขาบท ๕ ไม่เป็นเหตุแต่มีเหตุ สิกขาบท ๕ สัมปยุตด้วยเหตุ แต่กล่าวไม่ได้ว่าเป็นเหตุและมีเหตุ

สิกขาบท ๕ มีเหตุแต่ไม่เป็นเหตุ แต่กล่าวไม่ได้ว่า เป็นเหตุและสัมปยุตด้วย เหตุ สิกขาบท ๕ สัมปยุตด้วยเหตุแต่ไม่เป็นเหตุ หรือไม่เป็นเหตุแต่มีเหตุ

๒. จุพันธ์ทรทุกวิสังขนา

สิกขาบท ๕ มีปัจจัยปรุงแต่ง สิกขาบท ๕ ถูกปัจจัยปรุงแต่ง

สิกขาบท ๕ เห็นไม่ได้ สิกขาบท ๕ กระทบไม่ได้

สิกขาบท ๕ ไม่เป็นรูป สิกขาบท ๕ เป็นโลกิยะ

สิกขาบท ๕ จิตบางดวงรู้ได้ สิกขาบท ๕ จิตบางดวงรู้ไม่ได้

๓. อาสวโคจจกวิสังขนา

สิกขาบท ๕ ไม่เป็นอาสวะ สิกขาบท ๕ เป็นอารมณ์ของอาสวะ

สิกขาบท ๕ วิปยุตจากอาสวะ แต่กล่าวไม่ได้ว่า เป็นอาสวะและเป็นอารมณ์ของอาสวะ สิกขาบท ๕ เป็นอารมณ์ของอาสวะแต่ไม่เป็นอาสวะ

สิกขาบท ๕ กล่าวไม่ได้ว่า เป็นอาสวะและสัมปยุตด้วยอาสวะ หรือสัมปยุต ด้วยอาสวะแต่ไม่เป็นอาสวะ สิกขาบท ๕ วิปยุตจากอาสวะแต่เป็นอารมณ์ของอาสวะ

๔-๑๒. สัญโญชนโคจจกทิวสังขนา

สิกขาบท ๕ ไม่เป็นสังโยชน์ ฯลฯ ไม่เป็นคันถะ ฯลฯ ไม่เป็นโฆชะ ฯลฯ ไม่เป็นโยคะ ฯลฯ ไม่เป็นนิวรรณ์ ฯลฯ ไม่เป็นปราคมาส ฯลฯ

สิกขาบท ๕ รับรู้อารมณ์ได้ สิกขาบท ๕ ไม่เป็นจิต

สิกขาบท ๕ เป็นเจตสิก สิกขาบท ๕ สัมปยุตด้วยจิต

สิกขาบท ๕ ระคนกับจิต สิกขาบท ๕ มีจิตเป็นสมมุฏฐาน

สิกขาบท ๕ เกิดพร้อมกับจิต สิกขาบท ๕ เป็นไปตามจิต

สิกขาบท ๕ ระคนกับจิตและมีจิตเป็นสมมุฏฐาน สิกขาบท ๕ ระคนกับจิตมีจิตเป็นสมมุฏฐานและเกิดพร้อมกับจิต

สิกขาบท ๕ ระคนกับจิตมีจิตเป็นสมุฏฐานและเป็นไปตามจิต สิกขาบท ๕ เป็นภายนอก
 สิกขาบท ๕ ไม่เป็นอุปาทายรูป สิกขาบท ๕ กรรมอันประกอบด้วยตัณหา และทิวฐิไม่ยึดถือ
 สิกขาบท ๕ ไม่เป็นอุปาทาน ฯลฯ ไม่เป็นกิเลส ฯลฯ

๑๓. ปิฎฐิทุกวิธานา

สิกขาบท ๕ ไม่ต้องประหาณด้วยโสดาปัตติมรรคและมรรคเบื้องบน ๓

สิกขาบท ๕ ไม่มีเหตุต้องประหาณด้วยโสดาปัตติมรรคและมรรคเบื้องบน ๓

สิกขาบท ๕ มีวิตก สิกขาบท ๕ มีวิจารณ์

สิกขาบท ๕ ที่มีปีติก็มี ที่ไม่มีปีติก็มี สิกขาบท ๕ ที่สหระคตด้วยปีติก็มี ที่ไม่สหระคตด้วยปีติก็มี

สิกขาบท ๕ ที่สหระคตด้วยสุขก็มี ที่ไม่สหระคตด้วยสุขก็มี สิกขาบท ๕ ที่สหระคตด้วยอุเบกขาก็มี ที่
 ไม่สหระคตด้วยอุเบกขาก็มี

สิกขาบท ๕ เป็นกามาวจร สิกขาบท ๕ ไม่เป็นรูปาวจร

สิกขาบท ๕ ไม่เป็นอรูปาวจร สิกขาบท ๕ เป็นโลกิยะ

สิกขาบท ๕ ไม่เป็นเหตุนำออกจากวิภูทุกุข สิกขาบท ๕ ให้ผลไม่แน่นอน

สิกขาบท ๕ มีธรรมอื่นยิ่งกว่า สิกขาบท ๕ ไม่เป็นเหตุให้สัตว์ร้องไห้

ปัญหาปุจฉะ จบ

สิกขาปทวิภังค์ จบบริบูรณ์